Бутко Роман Юрійович,
начальник Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасний стан злочинності характеризується безпрецедентним рівнем цифровізації, транскордонним характером та ускладненою архітектурою організаційних структур. Зазначені обставини зумовлюють потребу в доповненні традиційних методів правоохоронної діяльності потужною інтелектуально-аналітичною складовою.

На сьогодні кримінальний аналіз виступає центральним елементом правоохоронної системи, функціональне призначення якого полягає у трансформації розрізнених інформаційних масивів у стратегічні управлінські рішення, спрямовані на посилення безпеки суспільства. Відзначення дев'ятої річниці утворення Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України (далі – ДКА НПУ) слугує належним підґрунтям для підбиття підсумків службової діяльності та визначення стратегічних векторів подальшого розвитку.

За період свого функціонування служба кримінального аналізу еволюціонувала від вузькопрофільного напряму до розгалуженої трирівневої системи, представленої на національному (ДКА НПУ), регіональному (управління/відділи кримінального аналізу ГУНП) та місцевому (сектори кримінального аналізу РУ(В)П) рівнях. Динаміка штатної чисельності демонструє стрімке зростання: якщо на етапі становлення штат налічував лише 5 одиниць, то станом на поточний період це понад 500 фахівців у масштабах держави.

Пріоритетним напрямом реалізації кадрової політики є здійснення жорсткого скринінгу кандидатів. Починаючи з 2024 року, впроваджено обов'язкові поліграфологічні дослідження для осіб керівного складу всіх рівнів та кандидатів на заміщення вакантних посад, що є дієвим механізмом забезпечення високого рівня доброчесності працівників.

Практичне застосування методів стратегічного та тактичного аналізу підрозділами Національної поліції України становить фундаментальну передумову трансформації парадигми

поліцейської діяльності: від реактивної моделі реагування на події до проактивного управління безпековим середовищем (Intelligence-Led Policing) [1, с. 45]. В умовах ускладнення криміногенної ситуації, ескалації гібридних загроз та швидкої цифровізації протиправної діяльності, прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються виключно на суб'єктивному досвіді або інтуїції, втрачає свою ефективність. Системна інформаційно-аналітична робота забезпечує конвертацію неструктурованих масивів оперативно значущої інформації у якісний аналітичний продукт, який слугує обґрунтованою базою для раціонального розподілу сил і засобів, прогнозування криміногенних ризиків та мінімізації безпекових загроз.

Практичне значення тактичного аналізу полягає в оперативному опрацюванні відомостей щодо просторово-часових характеристик та способів вчинення кримінальних правопорушень (modus operandi), а також у формуванні профілів ймовірних правопорушників і потерпілих осіб. Це дає змогу керівництву оперативних служб негайно коригувати дислокацію сил і засобів, спрямовуючи їх у зони найвищого ризику, що суттєво підвищує ефективність розкриття злочинів «за гарячими слідами» та забезпечує належний превентивний вплив.

Досліджуючи системні тенденції, динаміку окремих видів злочинів та вплив соціально-економічних чи технологічних чинників, стратегічний аналіз дає змогу вищому керівництву Національної поліції визначати пріоритети оперативно-службової діяльності на перспективу.

Результати стратегічного оцінювання виступають базовим елементом для розроблення цільових програм протидії злочинності, оптимізації організаційно-штатної структури, підготовки пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази та раціонального розподілу бюджетних асигнувань.

Ключовим інструментом стратегічного кримінального аналізу визначено методологію оцінки загроз від тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA) [2].

За період з 2019 по 2026 року реалізовано низку циклів національного оцінювання загроз. На поточному етапі (станом на червень 2026 року) розпочато практичну фазу регіонального оцінювання загроз у рамках проєкту «SOCTA регіони 2026» [3].

Зазначений процес передбачає:

– реалізацію навчальних заходів – проведення регіональних тренінгів за безпосередньої участі міжнародних партнерів (Консультативної місії ЄС в Україні) для уповноважених представників НПУ, СБУ, БЕБ, ДБР та інших державних органів;

– збір інформації – математичну обробку показників протиправної діяльності організованих злочинних груп;

– підготовку та погодження звітів – формування рекомендацій для керівництва ГУНП щодо кримінальних загроз.

Статистичні дані підтверджують високу ефективність впровадженої системи: зокрема, в інформаційній підсистемі «SOCTA» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (ІПНП) [4] акумульовано картки-опитувальники щодо понад трьох тисяч організованих груп та злочинних організацій.

Синергія технологій та інтелекту втілена у розвитку систем цілодобового моніторингу та відеоаналітики. Динаміка розбудови відповідної інфраструктури є вражаючою: за період з 2023 по 2026 року кількість оглядових відеокамер збільшилася з 27 тисяч одиниць до понад 51 тисячі одиниць (за результатами першого півріччя 2026 року). Впровадження апаратно-програмних комплексів з інтелектуальною складовою забезпечує розпізнавання державних номерних знаків (понад 10 тис. камер), рис облич (2,4 тис. камер) та застосування аналітично-комбінованих алгоритмів.

Самостійного науково-практичного інтересу набуває досвід використання платформи «BriefCam», призначеної для обробки масштабних масивів відеоданих [5]. Зазначена система забезпечує автоматизоване індексування об’єктів відеоспостереження та їх подальшу фільтрацію (за класом, кольором, напрямком руху тощо). Об’єм даних, призначених для індексації, зріс з <30 ТВ у 2024 році до >1.1 РВ у 2026 році, що свідчить про масштабну модернізацію серверної частини.

Водночас існують виклики, пов’язані з децентралізацією систем та необхідністю стандартизації відповідно до європейських принципів GDPR [6].

Діяльність підрозділів кримінального аналізу характеризується стабільною позитивною динамікою показників ефективності. Для порівняння: якщо за 2022 рік було

опрацьовано близько 18 тисяч ініціативних запитів, то за 2025 рік відповідний показник перевищив 205 тисяч. Упродовж першого півріччя 2026 року за участі аналітиків розкрито понад 4 тисячі кримінальних правопорушень, більшість з яких є тяжкими та особливо тяжкими.

Повномасштабне вторгнення ворога обумовило появу нових напрямів роботи. Як наслідок, було утворено спеціалізовані підрозділи відеоаналітики, оперативного моніторингу та аналітики воєнних злочинів.

У 2025 році підрозділи аналітики воєнних злочинів були впроваджені в регіональні підрозділи, зокрема у Донецькій та Харківській областях. Успішним кейсом є проєкт «Месники», де завдяки аналітикам ідентифіковано понад 100 російських військових, причетних до злочинів на Київщині та захоплення ЧАЕС.

Сьогодні служба кримінального аналізу впевнено інтегрована у світову поліцейську спільноту. ДКА активно співпрацює з:

– IACA (Міжнародна асоціація кримінальних аналітиків) – 373 аналітики НПУ є членами цієї спільноти, беруть участь у конференціях та конкурсах аналітичних продуктів .

– Europol – 11,2 % запитів здійснюється через систему SIENA.

– NCA (Велика Британія) – обмін досвідом у сфері розслідування тяжких злочинів.

Самостійним вектором розвитку служби визначено забезпечення безперервності підвищення кваліфікації та вдосконалення професійних компетенцій аналітиків шляхом інтеграції в науково-освітнє середовище. За період з 2025 по 2026 року реалізовано 173 спільні освітні заходи на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС (зокрема НАВС, ДДУВС та ОДУВС). Базовим інструментом персоналізованої підготовки виступає єдина освітня платформа на базі системи Moodle, яка налічує понад 139 навчальних курсів. Зазначене надає можливість особовому складу не лише здобувати базові знання, а й постійно підвищувати кваліфікацію, засвоюючи передові методики кримінального аналізу, кібербезпеки та цифрової грамотності.

Сучасні виклики вимагають від поліцейського аналітика високої експертності у володінні інструментами OSINT (розвідка

на основі відкритих джерел) та SOCMINT. Уміння ефективно працювати з великими масивами даних та інтелектуальними системами відеоаналітики стає критично важливим для ідентифікації підозрілих осіб, розпізнавання номерних знаків та точного відновлення хронології подій. Окрім технічних навичок, пріоритет надається розвитку вмінь візуалізації та підготовки складних схематичних довідок, що забезпечує «швидку аналітику» для оперативного прийняття рішень керівництвом у кризових ситуаціях.

Міжнародна сертифікація та впровадження світових стандартів є запорукою високої якості аналітичних продуктів НПУ. На сьогодні 373 аналітики є членами Міжнародної асоціації кримінальних аналітиків (IACA), що відкриває доступ до глобальної мережі знань, програм наставництва (AMP) та участі в престижних міжнародних конкурсах. Така активна взаємодія сприяє уніфікації аналітичних документів та впровадженню найкращих світових практик Intelligence-Led Policing, підтверджуючи високий рівень українських фахівців на світовій арені.

Кримінальний аналіз у Національній поліції України трансформувався у високотехнологічну та інтелектуальну службу, що діє на основі закону та міжнародних стандартів. Основними пріоритетами на майбутнє залишаються: подальша розбудова систем відеоспостереження, впровадження штучного інтелекту для обробки великих даних, супровід розслідування воєнних злочинів та зміцнення міжнародних зв'язків. Кримінальний аналіз стає головним драйвером розвитку поліції, забезпечуючи перехід від реагування на події до їх прогнозування та запобігання.

Список використаних джерел

1. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України : монографія / О. Користін [та ін.] ; за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : ВАІТЕ, 2024. 444 с.

2. Оцінка загроз серйозної та/або організованої злочинності (звіт про результати оцінювання загроз серйозної та/або організованої злочинності – SOCTA Україна URL: https://mvs.gov.ua/upload/1/8/5/3/8/2/socta.pdf

3. В Україні завершено масштабний цикл тренінгів SOCTA: Нацполіція впроваджує європейську модель протидії організованій злочинності. URL: https://npu.gov.ua/news/v-

ukraini-zaversheno-masshtabnyi-tsykl-treninhiv-socta-nats politsiia-vprovadzhuie-ievropeisku-model-protydii-orhanizovanii-zlochynnosti

4. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «SOCTA» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.11.2023 № 902. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 листопада 2023 р. за № 2041/41097. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2041-23

5. Рішення BriefCam для швидкого аналізу та відеоаналітики. URL: https://ukrinformsystems.com.ua/uk/technologii/videoanalityka/briefcam.

6. Загальний регламент про захист даних (GDPR). URL: https://gdpr-text.com/uk/

Василинчук Віктор Іванович,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;
Дремблюга Марина Тарасівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра Національної академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНА ВЗАЄМОДІЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У DARKNET

Darknet – анонімна частина глобальної мережі, що функціонує з використанням спеціалізованих протоколів шифрування та маршрутизації (Tor Browser, I2P). Він перетворився на основний майданчик для вчинення кіберзлочинів, обігу наркотичних засобів, зброї та інших товарів забороненого цивільного обігу. Складність ідентифікації суб'єктів у цьому середовищі унеможливлює ефективне розслідування зусиллями правоохоронних органів лише однієї держави [1, с. 33].

Правова природа міжнародної взаємодії у сфері негласних слідчих (розшукових) дій ґрунтується на загальному принципі співробітництва держав, закладеному в нормах Статуту ООН (ст. 1, 11, 13, 55, 56) та Віденській конвенції про право